

L'ECONOMIA EN NEGRE S'ENQUISTA

LLAST. El pes de les feines no declarades en el PIB (23%) duplica la mitjana europea i creix a conseqüència de la crisi econòmica, cosa que perjudica els ingressos públics en un context de fort dèficit. **COIXÍ.** Ahora els experts remarquen que aquesta realitat actua com a para-xocs social davant un atur oficial del 20%

BERTA ROIG
BARCELONA

Qui més qui menys s'ha trobat algun cop a la seva vida davant la mítica pregunta d'"amb IVA o sense IVA?". De fet, la fórmula resulta quasi habitual en alguns sectors i per això el grau de sorpresa de qui rep la pregunta acostuma a tendir a zero. La constatació d'això és que a Espanya l'índex d'economia submergida —és a dir, aquella que no es declara— representa un 23% del PIB (uns 240.000 milions d'euros), segons les estimacions que fa el Sindicat de Tècnics del Ministeri d'Hisenda (Gestha). Una xifra molt similar, el 22,2%, és el que apunta el Banc Mundial en un informe presentat fa poc, en el qual recull la mida mitjana d'aquesta economia als països de l'OCDE entre el 1996 i el 2007 (vegeu el gràfic).

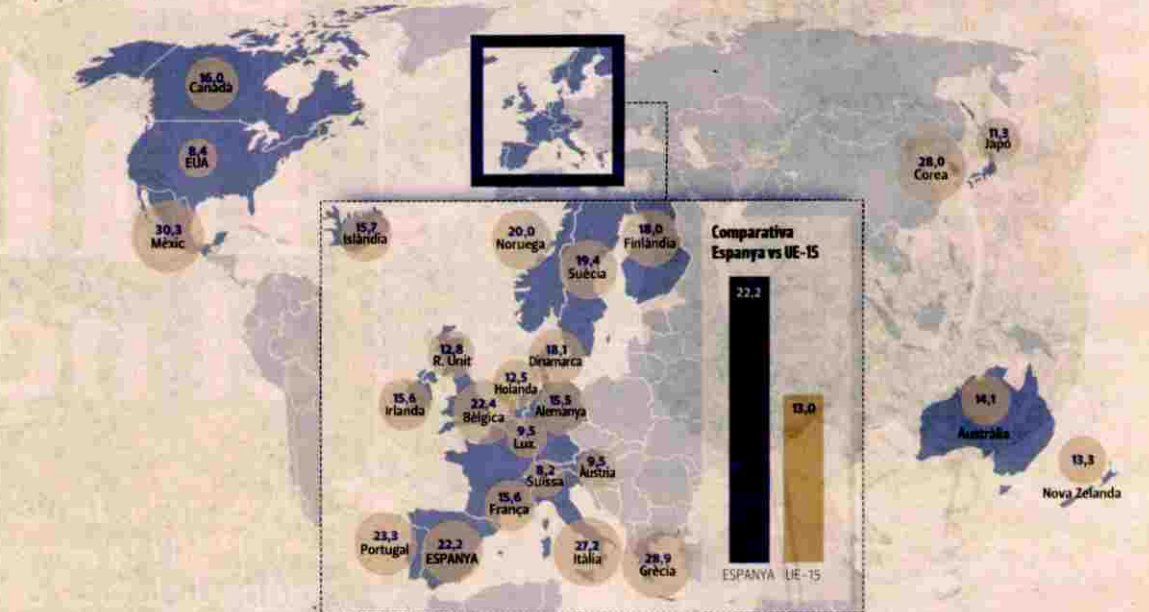
QÜESTIÓ CULTURAL. Entre les causes que Espanya ocupi una posició tan elevada en el rànquing no es pot deixar de banda l'aspecte cultural. Com apunta el secretari general de Gestha, José María Molinedo, "té molt a veure amb la manera mediterrània de fer les coses, d'un model de vida que tradicionalment s'ha basat en l'economia de subsistència en un entorn d'estats febles". En altres paraules, que cadascú s'espavili pel seu compte. Com afegeix el catedràtic d'economia de la UB Joan Tugores, "aquí la percepció de la gent és que el que es paga en impostos no va en consonància amb els serveis públics que es presten, i ens falta aquesta cultura cívica de despesa col·lectiva".

Les causes culturals, però, no ho expliquen tot. També hi té molt a dir el patró de creixement que ha dominat l'economia espanyola en les darreres dècades. Com explica el secretari d'acció sindical de CCOO a Catalunya, Simón Rosado, "el problema és un model productiu basat en la mà d'obra barata i precària, basat en un producte de poc valor afegit".

Amb la crisi, aquesta base que ja s'arrossega de lluny encara s'està

El pes de l'economia submergida al món

PES DE L'ECONOMIA SUBMERGIDA ALS PAÏSOS DE L'OCDE
Mitjana període 1996-2007

FONT: BANC MUNDIAL, GESTHA

2 bitllets de 500 euros a cada butxaca

Espanya trenca rècords curiosos a Europa, i un d'ells és la quantitat de bitllets de 500 euros que circulen pel país. Des del Sindicat de Tècnics del Ministeri d'Hisenda, es calcula que a Espanya circulen 103 milions d'aquests bitllets, és a dir, 53.000 milions d'euros en bitllets morats. Encara és més significatiu el percentatge que representen sobre el total que circula a Europa: el 22%. "L'economia espanyola no representa, ni de bon tros, aquest pes dins el PIB de la zona euro", destaca el secretari general de Gestha, José María Molinedo.

Així doncs, tampoc cal ser

gaire suspicax per entendre que, si hi ha aquest elevat nombre de bitllets de 500 euros circulant per Espanya, s'explica només pel pes de l'economia irregular i les activitats il·lícites. O això o cada ciutadà espanyol amaga dos d'aquests preuats bitllets a la cartera sense ni tan sols saber-ho.

Davant d'aquesta dada, el

professor d'economia de la UPF José García Montalvo es lamenta que "sembla que l'administració o no ho veu o no ho vol veure".

Molinedo explica que l'agència contra el blanqueig de capitals del Regne Unit va detectar que circulaven 500 milions d'euros en bitllets de 500 pel país. És cert que l'euro no és la moneda oficial del Regne Unit i que, per tant, la xifra pot cridar l'atenció, però, en tot cas, queda molt per sota dels 53.000 milions d'Espanya. "Així i tot, el govern de Cameron ha decidit retirar de la circulació aquests bitllets", destaca el secretari general de Gestha.

agregant més, perquè una part dels treballadors expulsats del mercat de treball han acabat en l'economia submergida. El mateix Rosado denuncia que els han arribat molts casos d'empleats acomiadats a qui la mateixa empresa segueix requerint després en negre. "La crisi ha generat, a més, una forta tendència a l'externalització de determinades activitats, per la qual cosa la cadena productiva es fa més llarga i al final d'aquesta cadena és fàcil que es caigui en l'economia submergida".

A pesar que el problema ve de lluny, les administracions no han tingut mai com a prioritat combatre l'economia submergida, perquè, com explica Molinedo, "durant l'època de bonança ja entraven pòs ingressos a les arques de l'Estat, així que no era una

preocupació i, de fet, el 2007 es va registrar un superàvit rècord de 30.000 milions d'euros". En aquest sentit, Molinedo afirma que durant els anys de bonança "va créixer també la sensació d'impunitat davant aquestes pràctiques". Però el miracle de la caixa plena va desaparèixer amb la mateixa rapidesa amb què es va generar i ara la principal preocupació dels governs —tant de l'espanyol com del català— és fer augmentar els ingressos que hi entren com sigui.

Per assolir aquest objectiu, el primer que ha fet el govern espanyol ha estat augmentar la pressió fiscal a través, per exemple, de la pujada de l'IVA. "I ara es planteja apujar els impostos als rics com la solució, quan el que s'hauria de fer és assegurar-se que tothom paga el que ha de pagar", diu el professor d'economia de la UPF José García Montalvo. Des de Gestha, també destaquen que aquest no és el camí i recorden que, lluitant contra el frau fiscal, l'Estat podria ingressar uns 38.500 milions d'euros extres, una xifra molt per sobre dels 435 milions que Gestha calcula que s'aconseguiran amb la pujada de l'IRPF a les rendes altes. El problema afegit per als comptes públics, diu Montalvo, és que "l'economia submergida no només no genera ingressos, sinó que, a més, provoca despeses, perquè una part d'aquesta gent està cobrant l'atur".

ACCIONS DECIDIDES. Així doncs, per què l'administració no s'esforça a combatre aquesta realitat? "Perseguir l'economia submergida en l'actual situació podria suposar un error a curt termini, ja que, eliminant-la de cop, el que s'aconseguiria seria eliminar l'escàs dinamisme de l'economia total", respon el director responsable d'economia del Centre Metal·lúrgic de Sabadell, Eliseu Santandreu. A més, tots els experts coincideixen a destacar que l'economia submergida actua ara com a coixí social davant un elevat atur i un mercat laboral incapaç de generar nous llocs de treball. En aquest context, el govern podria veure més inconvenients que avantatges en aquesta lluita. "A l'administració tributària se li donen més incentius per combatre problemes més fàcils i amb resultats a curt termini i per això es prioritza investigar els contribuents que ja figuren com a pagadors", explica Tugores. I la política fiscal va en aquest mateix camí, treure més dels que ja estan pagant.

Per Montalvo, l'explicació és doble. "Falten recursos per perseguir el frau, però alhora falta voluntat política per fer-ho", diu. Per això, tot i que el govern espanyol va presentar al mes de març un pla estratègic per corregir el frau fiscal —amb especial

“

Té molt a veure amb la manera

mediterrània de fer les coses

JOSÉ MARÍA MOLINEDO
SECRETARI GENERAL DE GESTHA

“

La reforma laboral i la de pensions són més fàcils i amb resultats més immediats

JOAN TUGORES
CATEDRÀTIC D'ECONOMIA DE LA UB

“

Es planteja apujar els impostos als rics, quan s'hauria d'assegurar que tothom pagui

JOSÉ GARCÍA MONTALVO
PROFESSOR D'ECONOMIA DE LA UPF

“

El problema és un model productiu basat en la mà d'obra barata

SIMÓN ROSADO
SECRETARI ACCIÓ SINDICAL CCOO

menció a l'economia submergida—, la lectura que se'n fa des de Gestha no és gaire optimista respecte dels resultats. "Creiem que és més cosmètica que real", destaca Molinedo.

PRESSIÓ DES DE FORA. De moment, els organismes internacionals no semblen pressionar en excés el govern espanyol en aquesta matèria i estan més concentrats en la reforma laboral i la de pensions. "Són deures més fàcils i immediats, i de moment l'economia submergida no es veu tan prioritària", diu Tugores. Ara bé, això podria canviar a mesura que els paquets de reformes es van abordant, i es podria actuar com a Grècia, on el pes del 30% de l'economia irregular l'ha convertit en una de les accions prioritàries dels plans de reforma imposats des d'Europa.

Sigui com sigui, la solució no serà ni fàcil ni immediata. Per alguns experts com Montalvo, l'únic incentiu efectiu per evitar aquest frau "passa per tenir penes de presó per als infractors, com als EUA". Això ajudaria a acabar amb la sensació d'impunitat que predomina ara entre la població, però alhora es poden prendre altres mesures. "En alguns països s'ha optat per solucions imaginatives, com fer servir la dada de consum elèctric dels locals per calcular el seu volum de negoci", apunta Tugores. Per Simón Rosado, més que canviar lleis o generar incentius, el que es necessita per acabar amb aquesta situació és "canviar el model productiu i anar cap a una economia de més valor afegit, però cap de les reformes que hi ha sobre la taula, ni tan sols la laboral, va en aquest sentit". La possible ampliació del nombre d'anys per calcular les pensions podria ajudar a fer entendre el cost futur que assumeixen les persones que accepten treballar en negre, però el cert és que col·lectius especialment vulnerables —com els joves o els immigrants— sovint no tenen capacitat per triar. "El pitjor de la situació en què ens trobem ara és que empreses que volen fer bé les coses acaben entrant també en l'economia submergida per la competència que exerceixen les irregulars, s'ha generat una mena de tsunami", afegeix Rosado.

Començar per quantificar oficialment el pes de l'economia submergida també podria ser una bona base, apunten des de Gestha. En països amb un problema similar, com és Itàlia, ja s'han fet estadístiques a través d'organismes oficials. I més enllà de quantificar, diu Santandreu, "cal conèixer el millor possible les seves diferents manifestacions per tal d'establir mesures eficaces". I al final, és clar, queda la part cultural, que reclama solucions a molt llarg termini.